

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงผลของตัวแบบตามสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่มีต่อพฤติกรรม เอื้อเพื่อในนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยศึกษาตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura การวิจัยครั้งนี้เสนอรูปแบบการทดลองแบบบูรณาการรวมหน่วย (Integration) จากรูปแบบที่ผู้ทำการทดลองไว้ในอดีตว่า ตัวแบบตามสภาพการณ์ใดจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อเพื่อดังที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้หรือไม่ จากผลการหาค่าสถิติเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Dunn สามารถอธิบายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่เสนอไว้ดังนี้ //

- สมมติฐานข้อที่ 1 "เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ"

ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า ตัวแบบที่กระทำและพูดสอดคล้องกันมีอิทธิพลมากกว่าตัวแบบที่กระทำและพูดไม่สอดคล้องกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่กล่าวว่า พฤติกรรมของตัวแบบที่ขัดแย้งกับคำสอนย่อมไม่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้สังเกตมากนักหรือตัวแบบที่สอนให้ผู้อื่นกระทำแต่ตนเองไม่กระทำหรือทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับคำสอนย่อมไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ตนสอนได้ (Bandura 1977 : 137) นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bryan and Walbek (1970 : 325-353) และ Midlarsky, Bryan and Brickman (1973 : 321-328) ซึ่งต่างก็พบว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบกระทำและพูดสอดคล้องกันแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบกระทำและพูดไม่สอดคล้องกัน

ความล่อคล้อยของงานวิจัยในอดีตและงานวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายผลได้ว่า

1. ตัวแบบที่กระทำและพูดล่อคล้อยกัน เป็นตัวแบบที่มีแบบแผนการกระทำที่เป็นไปอย่างมีระเบียบและมีขั้นตอนการกระทำซึ่งง่ายแก่การเก็บจำ นอกจากนี้ตัวแบบประเภทนี้ยังกระตุ้นให้เด็กเกิดความใส่ใจได้ดีกว่าตัวแบบที่มีการกระทำและพูดไม่ล่อคล้อยกัน เนื่องจากตัวแบบประเภทหลัง เป็นตัวแบบที่มีแบบแผนการกระทำที่ซับซ้อนและยากแก่การเก็บจำตลอดจนไม่น่าดึงดูดให้เด็กเกิดความใส่ใจ ดังนั้นจึงเป็นการยากสำหรับเด็กที่จะรวบรวมแบบแผนการกระทำและนำไปปฏิบัติตาม (Bryan and Walbek 1970 : 754) การกล่าวเช่นนี้ล่อคล้อยกับ Bandura and Walters (1963 : 18-20) ที่กล่าวว่า การแสดงแบบอย่างแก่เด็กในลักษณะขัดแย้งกันไม่สามารถจะควบคุมพฤติกรรมของเด็กได้และสาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ระบุว่าวิธีการเรียนรู้จากการสังเกตย่อมประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำทางกายและกระบวนการลงใจ ถ้าขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง การกระทำตามตัวแบบก็มีแนวโน้มที่จะลดลง (Bandura 1977 : 22-27) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเด็กที่ขาดการใส่ใจและการเก็บจำที่ดี ย่อมขาดปัจจัยในการเรียนรู้การกระทำต่าง ๆ จึงมีผลให้พฤติกรรมพึงประสงค์ลดน้อยลง

2. ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ เป็นพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นให้เด็กตระหนักชัดว่าพฤติกรรมเอื้อเพื่อเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควรและมีคุณค่าควรนำไปปฏิบัติตาม ส่วนตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อเป็นตัวแบบที่มีทิศทางตรงกันข้าม ตัวแบบประเภทนี้ทำให้เด็กเกิดความสับสนและไม่เข้าใจในการกระทำของตัวแบบ (Bryan and Walbek 1970 : 754-756) ตลอดจนสภาพการณ์ที่ขัดแย้งกันเช่นนี้ทำให้เด็กเกิดความสงสัยว่าควรจะเลือกปฏิบัติตามการกระทำของตัวแบบหรือเลือกปฏิบัติตามคำพูดของตัวแบบ เมื่อเด็กเกิดความสับสนและความไม่เข้าใจในพฤติกรรมของตัวแบบ ส่งผลผลทำให้พฤติกรรมเอื้อเพื่อลดน้อยลง ดัง Bandura กล่าวไว้ว่า ตัวแบบที่ไม่สามารถสื่อสารให้เด็กเข้าใจในการกระทำของตัวแบบได้ จะไม่ทำให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Bandura 1977 : 46-47)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตัวแบบที่มีการกระทำและการพูดล่อคล้องกันมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะตัวแบบประเภทนี้สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กให้ใส่ใจ เก็บจำและนำมาปฏิบัติตาม ข้อสรุปดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักจิตวิทยาหลายท่านตามทีกล่าวมาแล้ว รวมทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและผลการวิจัยครั้งนี้ด้วย

X สัมมติฐานที่ 2 " เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อมากกว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อแต่ไม่พูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อ"

ผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อไม่แตกต่างไปจากเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อแต่ไม่พูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งความไม่แตกต่างในการแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อของเด็กในสองสภาพการณ์ที่สามารถอธิบายได้ว่า

1. ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อแต่ไม่พูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อมีความเด่นชัดในการกระทำ และมีอิทธิพลมากเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกสนใจที่จะรับรู้แบบแผนการ เอื้อเพื่อของตัวแบบได้อย่างดี ตลอดจนแบบแผนการกระทำที่มีความชัดเจนเพียงพอที่ทำให้เด็กเก็บจำและนำไปกระทำตามได้ นอกจากนี้ Staub ยังกล่าวว่า ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อนั้น ไม่เพียงแต่จะทำให้เด็กระลึกถึงแบบแผนการกระทำของตัวแบบ แต่ยังทำให้เด็กตั้งมาตรฐานการกระทำและมีจุดมุ่งหมายในแต่ละการกระทำนั้น (Staub 1978 : 205-207) ดังนั้นเมื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อ เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อเพียงอย่างเดียวจึงมีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำให้พฤติกรรม เอื้อเพื่อไม่แตกต่างไปจากเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อ

2. ในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อ เมื่อพิจารณาข้อความที่ใช้พูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าข้อความนั้นเป็นการพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อแบบทั่ว ๆ ไป ไม่มีการชี้ให้เด็กเห็นว่าเมื่อตนกระทำแล้วจะเกิดผลดีแก่เด็กอย่างไรและ

ไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำให้เด็กเห็นความสำคัญของการเอื้อเพื่อแก่เด็กยากจน การกล่าวเช่นนี้ สอดคล้องกับข้อเสนอนะของ Staub (1979 : 170-171) ที่กล่าวว่า การอบรมสั่งสอนให้เด็กกระทำพฤติกรรมหนึ่งนั้น นอกจากจะบอกว่าการเอื้อเพื่อเป็นสิ่งที่ดีอย่างเดียวกันไม่เพียงพอ ผู้สอนจะต้องชี้แจงแบบแผนการกระทำ การเอื้อเพื่อตลอดจนอธิบายผลของการเอื้อเพื่อด้วยว่าการกระทำเช่นนี้เป็นบรรทัดฐานของสังคมและสังคมให้คุณค่าต่อการกระทำ การสอนด้วยวาจาเช่นนี้ ย่อมทำให้เด็กรับรู้คุณค่าของการกระทำ ตลอดจนเป็นการสอนที่น้ำหนักเพียงพอที่จะโน้มน้าวให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Midlarsky and Bryan (1972 : 195-203) ตามที่กล่าวมาข้างต้นและพบว่า คำพูดของตัวแบบที่หนักแน่น มีเหตุผล และชี้ให้เห็นคุณค่าของการกระทำสามารถทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเพื่อขึ้นได้เช่นกัน

✎ ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า ความไม่แตกต่างของเด็กในสภาพการณ์นี้ เป็นผลเนื่องมาจากตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมีแบบการกระทำที่ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเอื้อเพื่อเพิ่มขึ้นประกอบกับคำพูดที่เข้ามาใช้ในการสนับสนุนการเอื้อเพื่อไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำให้เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบกระทำและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อเพียงอย่างเดียว และการอภิปรายถึงคำพูดของตัวแบบที่หนักแน่นและไม่มีน้ำหนักเพียงพอในการทดลองครั้งนี้ จะนำไปอภิปรายโดยละเอียดในสัมมนาที่ 7

✎ สัมมนาที่ 3 "เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ"

ผลการวิจัยปรากฏว่าเป็นไปตามสัมมนาที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ ทั้งนี้อาจพิจารณาได้จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่กล่าวว่า ตัวแบบที่มีการกระทำและการพูดสอดคล้องกันเป็นตัวแบบที่มีแบบแผนพฤติกรรมที่ไม่ซับซ้อน มีความน่าดึงดูดใจและง่ายต่อการจดจำดังที่ได้กล่าวในสัมมนาที่ 1 ปัจจุบันดังกล่าวนี้มีผลให้เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบที่มีการกระทำและการพูดสอดคล้องกันในการเอื้อเพื่อมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อเพิ่มขึ้น หรืออีกแง่หนึ่งตัวแบบที่มีการกระทำและพูดสอดคล้อง

กันในการเอื้อเพื่อ เป็นการล่อนพฤติกรรมเอื้อเพื่อถึง 2 วิธี โดยการแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อให้
 เด็กดูและพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อให้เด็กฟัง การล่อนโดยการแสดงพฤติกรรมให้เด็กดูนั้น เด็กจะ
 เห็นแบบแผนของพฤติกรรมอย่างมีขั้นตอนในสภาพการณ์นั้น ๆ ส่วนการล่อนโดยการพูด เด็กจะได้
 ทราบถึงคุณค่าของการกระทำและสิ่งที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม (Bal-Te1 1976 : 27)
 และการล่อนโดยใช้ทั้ง 2 วิธีนี้ทำให้เด็กได้ทบทวนความจำบ่อยครั้งขึ้น ดังนั้นแนวโน้มที่เด็กจะ
 ปฏิบัติตามก็มีมากขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grusec, and
 others (1978 : 920-923) ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบ
 กระทำและพูดสอดคล้องกันในการบริจาคมมีการบริจาคมมากกว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุน
 การบริจาคมเพียงอย่างเดียว

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ใหญ่ในสังคมจะอบรมสั่งสอนเด็กโดยใช้คำพูดเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่าง
 ที่เด่นชัดก็คือการอบรมเลี้ยงดูบุตรในบ้าน บิดามารดามักใช้คำสั่งหรือการบอกเล่าให้บุตรกระทำ
 พฤติกรรมที่เหมาะสม การล่อนส่วนใหญ่ในโรงเรียนก็ใช้การล่อนโดยการอธิบาย เมื่อเด็กออกสู่
 สังคมภายนอก การสนทนา ชี้แนะและการอบรมก็ใช้คำพูดเช่นกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การใช้คำ
 พูดอบรมสั่งสอนเด็กเป็นกระบวนการที่เด็กได้ชมมากที่สุด อย่างไรก็ตามที่น่าสนใจคำถาม
 หนึ่งก็คือ เด็กตระหนักถึงความสำคัญในการล่อนของผู้ใหญ่หรือไม่ และจากข้อค้นพบของงานวิจัย
 ครั้งนี้พบว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อแสดง
 พฤติกรรมเอื้อเพื่อเล็กน้อยกว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ
 เอื้อเพื่อ ดังนั้นการล่อนให้เด็กทำตามผู้ล่อนที่ดีที่สุด ก็คงจะเป็นวิธี "ทำในสิ่งที่ท่านสอน" ให้เด็กดู
 (Practice what you preach) (ธีระพร อูรรณโฆ มปป. : 7)

✓ สัมมติฐานข้อที่ 4 "เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ
 เอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ควบคุม"

ผลการวิจัยครั้งนี้ สนับสนุนสัมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mdlarsky
 and Bryan (1972 : 195-203) และงานวิจัยของ Grusec, and others (1978 : 920-
 923) ที่พบว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการ เอื้อเพื่อ

แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ควบคุม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการวิจัยจากตารางที่ 4 จะพบว่า เด็กในระดับประถมศึกษาที่อยู่ในสภาพการณ์ตัวแบบควบคุมมีพฤติกรรมเอื้อเพื่อน้อยกว่าเด็กในสภาพการณ์อื่น ๆ อีก 3 สภาพการณ์ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะข้อมูลที่ปรากฏ ความหมายหนึ่งที่เราจะกล่าวได้คือ พฤติกรรมเอื้อเพื่อนในระดับประถมศึกษายังมีน้อยอยู่

จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่มีภาวะทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อนเป็นเหตุให้บุคคลต่าง ๆ มีการแข่งขันสูง ความเอื้อเพื่อเพื่อนลดน้อยลง นักการศึกษาส่วนใหญ่จึงได้ตระหนักชัดถึงปัญหาเหล่านี้ และมุ่งใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่เยาวชนไทย หลักฐานที่เด่นชัดตามที่กล่าวมาแล้ว ก็คือการบรรจุพฤติกรรมทางจริยธรรมไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน พฤติกรรมเอื้อเพื่อเพื่อนเป็น 1 ใน 30 พฤติกรรมที่นำมาปลูกฝังในเยาวชนไทย นอกจากนี้โรงเรียนพุทธคำส่นา วันอาทิตย์ยังเห็นความสำคัญของการเอื้อเพื่อเพื่อนแม่แก่เพื่อนมนุษย์และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จึงตั้งวัตถุประสงค์ไว้ประการหนึ่งว่า " เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ หาโอกาสและวิธีการนำเยาวชนทำสาธารณประโยชน์ (สมัย รมุมาลโย 2520 : 26)

อย่างไรก็ตามความพยายามที่จะปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อเพื่อนในสังคม ไม่ได้เกิดขึ้นในหมู่นักการศึกษาเพียงอย่างเดียว หน่วยราชการอื่นและหน่วยงานเอกชน ต่างก็มองเห็นความสำคัญและพยายามหาแนวทางที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเพื่อเพื่อน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันขึ้นในสังคม ตัวอย่างที่เด่นชัดก็คือ การฝึกฝนประชาชนให้รู้ถึงวิธีการช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉินของหน่วยบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งรัฐบาลทั่วไปที่สนใจเป็นอาสาสมัคร เข้าไปรับการฝึกอบรมในการช่วยบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ และอาสาสมัครเหล่านี้ก็ได้ทำการช่วยในสถานการณ์ต่าง ๆ มาไม่น้อยแล้ว (ธีระพร อูวรรธนะ โณ มปป. : 37) นอกจากนี้สื่อสารมวลชนยังเป็นแหล่งปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อเพื่ออีกเช่นกัน ซึ่งแนวคิดในการปลูกฝังพฤติกรรมนี้มีแนวคิดหลัก 2 แนวคือ แนวคิดแรกคือการมีตัวแบบแสดงพฤติกรรมให้เห็นทางสื่อมวลชน เช่นการนำภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือ เอื้อเพื่อเพื่อนผู้อื่นมาให้เด็กดูหรือการยกย่องบุคคลที่ทำประโยชน์แก่สังคม ส่วนแนวคิดหลังคือ การเผยแพร่ให้คนรู้การปฏิบัติในสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ เช่น คนตกน้ำ คนถูกรถชน เป็นต้น การเผยแพร่

ความรู้เช่นนี้ แม้จะไม่ค่อยมีโอกาสนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าได้มีโอกาสนำไปใช้ให้ประสพผลสำเร็จเพียงครั้งเดียว ก็อาจเป็นการช่วยชีวิตของผู้อื่นไว้และจะเป็นการคุ้มค่าแก่ผู้เรียนรู้และผู้เผยแพร่เป็นอย่างยิ่ง (ธีระพร อวรรณโณ มปป. : 37)

หลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งระบบการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียนตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ต่างก็มองเห็นความสำคัญของพฤติกรรมเอื้อเพื่อและเน้นถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมุ่งหวังที่จะเห็นเยาวชนไทยเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเอื้อเพื่อทั่วหน้ากัน

และเมื่อพิจารณาถึงข้อค้นพบในครั้งนี้ พบว่า เด็กในสภาพการณ์ควบคุมมีพฤติกรรมเอื้อเพื่อน้อย ดังนั้นการหาแนวทางที่จะปลูกฝังพฤติกรรมนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และผลการวิจัยจากสัมมติฐานที่ 1 3 และ 4 ต่างพบว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อและพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นตัวแบบที่กระทำและพูดสอดคล้องกันในการเอื้อเพื่อแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนั้นมากกว่า เด็กในสภาพการณ์อื่นอีก 3 สภาพการณ์ คือ ตัวแบบกระทำและพูดไม่สอดคล้องกันในการเอื้อเพื่อ ตัวแบบพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อเพียงอย่างเดียว และตัวแบบควบคุม ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่า ตัวแบบที่กระทำและพูดสอดคล้องกันในการเอื้อเพื่อน่าจะเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพในการที่จะนำมา เป็นแบบอย่างในการปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อเพื่อนในเด็กไทย

สัมมติฐานที่ 5 "เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนแต่ไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อนจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนมากกว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อน"

ผลการวิจัยเป็นไปตามสัมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนแต่ไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อนแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนมากกว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อนแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grusec and Skubiski (1970 : 352-359), Bryan and Walbek (1970 : 329-353), Grusec and others (1978 : 920-923) ซึ่งต่างก็พบว่า การกระทำของตัวแบบมีอิทธิพลมากกว่าการพูดของตัวแบบ ข้อค้นพบครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อสามารถรวบรวมแบบแผนการกระทำของตัวแบบได้รวดเร็วกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ เนื่องจากเด็กในสภาพการณ์แรกมีโอกาสได้เห็นแบบแผนของการกระทำอย่างละเอียดและมีขั้นตอน แต่เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อที่นั้นต้องนำสิ่งที่ได้รับฟังมาตีความ และไตร่ตรองดูว่าในสภาพการณ์เช่นนั้นสามารถจะนำสิ่งที่ได้รับฟังมาแปลง เป็นกระบวนการกระทำได้อย่างไร เมื่อตนมีโอกาสที่จะกระทำ ประกอบกับในการวิจัยครั้งนี้ เวลาที่ให้ตัวแบบพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อเป็นระยะเวลาสั้นไม่มากพอให้เด็กตีความหมายและไตร่ตรองตามคำพูดของตัวแบบได้ถ่องแท้ เด็กจึงไม่สามารถรวบรวมแบบแผนการกระทำจากคำพูดมาเชื่อมโยงกับกระบวนการทางกายได้ทันที ซึ่งข้อความที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rushton (1975 : 456-466) และ Grusec and others (1978 : 920-923) ตามที่กล่าวมาข้างต้น และในงานวิจัยดังกล่าวพบว่าเมื่อเว้นระยะเวลาการทดลองไประยะหนึ่ง การพูดของตัวแบบมีอิทธิพลต่อเด็กเช่นกัน นอกจากนี้ Tulving (1972) ได้กล่าวว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ เด็กจะมีการเก็บจำการกระทำของตัวแบบ แบบ Episodic (Episodic Memory) กล่าวคือ เด็กจะเก็บจำเฉพาะแบบแผนการกระทำของตัวแบบในแต่ละเหตุการณ์และนำไปปฏิบัติตาม ส่วนเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อจะเก็บจำสิ่งที่ได้รับฟังมาแบบ Semantic (Semantic Memory) กล่าวคือ เด็กจะจำความรู้ที่เกี่ยวกับคุณค่าของการกระทำนั้นว่าเป็นสิ่งที่ดี และเป็นบรรทัดฐานของสังคม (Tulving 1972, Cited by Grusec 1981 : 77) โดยไม่มีการแปลงความรู้ที่ได้จากการรับฟังมา เป็นแบบแผนของการกระทำ ดังนั้นเมื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในระยะเวลาสั้น ๆ แนวโน้มเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อจึงมีการบริจาคมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อ

2. การที่เด็กได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ เด็กจะเกิดการเปรียบเทียบระหว่างตัวแบบกับตนเอง โดยที่การกระทำของตัวแบบสามารถกระตุ้นความรู้สึกของเด็กให้คล้อยตามการกระทำของตัวแบบ ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กเห็นตัวแบบกระทำการบริจาคม การกระทำนี้สามารถกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าสำหรับตน และเมื่อมีโอกาสตนก็อยากปฏิบัติตาม นอกจากนี้การมีตัวแบบบริจาคมยังทำให้เด็กตระหนักได้ชัดกว่า ผลการกระทำเช่นนี้จะไม่มีผลร้ายต่อตนเอง (Bryan 1977 : 237)

3. Staub กล่าวว่าตัวแบบที่พูดล้นับสนุนการบริจาดในบางครั้งอาจทำให้เกิดปฏิกิริยาทางจิต (Psychological Reactance) ขึ้นมาได้ เนื่องจากการพูดล้นับสนุนหรือการชี้แนะในการกระทำทำให้ได้รู้สึกว่าเขาถูกจำกัดเสรีภาพในการตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมบริจาด โดยเฉพาะเด็กอาจจะตีความหมายของการพูดล้นับสนุนและการชี้แนะของตัวแบบว่า เป็นการบังคับให้เขากระทำพฤติกรรมบริจาด ความรู้สึกและการตีความหมายเช่นนี้ ทำให้เด็กเกิดปฏิกิริยาทางจิตขึ้นและไม่ยอมปฏิบัติตาม แต่เมื่อพิจารณาการกระทำของตัวแบบบริจาด Staub กล่าวว่าตัวแบบกระทำการบริจาดไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาทางจิต เพราะการกระทำของตัวแบบแสดงให้เห็นแบบแผนกระทำและรู้ถึงผลกับคุณค่าของการกระทำ การล่อนโดยมีตัวแบบกระทำการบริจาด ทำให้เด็กรู้สึกว่า เขาไม่ถูกจำกัดเสรีภาพและมีอิสระเพียงพอในการตัดสินใจกระทำการบริจาดด้วยตนเอง (Staub 1978 : 205)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงภาคีไทยที่นำมาล่อนกัน ปรากฏว่าส่วนหนึ่งของภาคีเหล่านี้มีการล่อนที่เน้นถึงกระทำตามผู้ใหญ่เช่นกัน ดังภาคีที่กล่าวว่า "เดินตามผู้ใหญ่ หมาไม่กัด" หรือภาคีฝรั่งที่กล่าวว่า "เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม" (When in Rome do as the Romans Do) (Bandura 1977 : 87)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะพบว่า ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อสิ่งมีชีวิตพลมากกว่าตัวแบบพูดล้นับสนุนการเอื้อเพื่อและล่อตล้องกับผลงานวิจัยในครั้งมี

สมมติฐานที่ 6 "เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่ไม่พูดล้นับสนุนการเอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบควบคุม"

ผลการวิจัยปรากฏว่า ล้นับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้และล่อตล้องกับงานวิจัยของ Rosenhan and White (1967 : 424-431), Bryan and Walbek (1970 : 329-353), Grusec and Skubiski (1970 : 353-359), Midlarsky and Bryan (1972 : 97-104) White (1972 : 139-148), Sagotsky, and others (1981 : 1037-1042) และ Lipscomb, and others (1982 : 275-282)

งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นการล้นับสนุนว่าการมีตัวแบบมีอิทธิพลมากกว่าการไม่มีตัวแบบ ข้อมูลลักษณะนี้สามารถอธิบายได้ว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ

สามารถเห็นแบบแผนการกระทำได้อย่างละเอียด และมีขั้นตอนซึ่งง่ายแก่การเข้าใจและนำไปปฏิบัติตาม นอกจากนี้การกระทำของตัวแบบยังสามารถกระตุ้นให้เด็กกระสีกถึงความรับผิดชอบทางสังคมอีก และไวต่อการจะปฏิบัติตาม เพราะการกระทำของตัวแบบนั้นเป็นการกระทำที่สังคมให้คุณค่าว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก และควรค่าแก่เข้าไปปฏิบัติตาม (Bryan 1977 : 235-236) การกล่าวเช่นนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่กล่าวว่า การกระทำของตัวแบบเปรียบเสมือนเครื่องชี้แนะให้เด็กทราบถึงแบบแผนการกระทำที่เหมาะสมในแต่ละสภาพการณ์ กล่าวคือเด็กที่สังเกตเห็นว่าการกระทำใดนำไปสู่ผลกระทบทางบวก เด็กก็มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามมากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำของตัวแบบ เด็กยังจดจำลักษณะต่าง ๆ ของการกระทำมารวมกันไว้เป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการของตนอีก และเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสมเด็กก็จะนำกฎเกณฑ์หรือหลักการมาเป็นเครื่องตัดสินใจในการกระทำคราวต่อไป และในการกระทำคราวต่อไปของเด็กก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนการกระทำของตัวแบบเสมอไป เด็กอาจจะนำแนวความคิดจากการสังเกตการกระทำของตัวแบบไปประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์อื่น ๆ ในสังคม ซึ่งการกระทำประเภทหลังนี้เป็นการกระทำเชิงสร้างสรรค์ (Bandura 1977 : 48-49)

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ จึงพบว่าในการวิจัยครั้งนี้เมื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงพฤติกรรมบริจาค เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่ไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบควบคุม

สมมติฐานที่ 7 "เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ควบคุม"

ผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเพื่อแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อไม่แตกต่างจากเด็กในสภาพการณ์ควบคุม ความไม่แตกต่างของผลการวิจัยครั้งนี้สามารถพิจารณาได้ 3 ประเด็น กล่าวคือ

1. คำพูดของตัวแบบที่นำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้ ไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำให้
เด็กเห็นความสำคัญของการบริจาคได้ เพราะในการที่บิดามารดาชี้แนะหรือชักชวนให้บุตรปฏิบัติตาม
 ตามคำพูดของตนนั้น บิดามารดาจะต้องบอกถึงความสำคัญของการกระทำอย่างหนักแน่นและชัดเจน
 ตลอดจนถึงเหตุผลของการกระทำด้วยและในบางครั้งบิดามารดาจะต้องใช้เวลาในการพูดเพื่อ
 ให้บุตรเข้าใจการกระทำนั้น งานวิจัยของ Rice and Grusec (1975 : 548-593)
 เป็นงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่สนับสนุนค่ากล่าวข้างต้น Rice and Grusec พบว่า เด็กในสภาพ
 การณ์ที่ตัวแบบพูดสนับสนุนการบริจาคอย่างหนักแน่นและชัดเจนว่า "การบริจาคสิ่งของให้แก่เด็ก
 ยากจนเป็นสิ่งที่ดี เด็ก ๆ อย่างสมควรกระทำอย่างยิ่ง" มีการบริจาคเงินรางวัลมากกว่า เด็ก
 ในสภาพการณ์ที่ตัวแบบพูดสนับสนุนการบริจาคอย่างไม่หนักแน่นและไม่ชัดเจนว่า "การบริจาค
 สิ่งของให้แก่เด็กยากจนนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าหากคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นก็ไม่จำเป็นต้องบริจาค" และ
 งานวิจัยของ Grusec and others (1978: 51-52) ตามที่กล่าวมาข้างต้น ให้ข้อคิดว่าการ
 สอนโดยการบอกให้เด็กทราบถึง เหตุผลการกระทำจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนามากขึ้น
 ซึ่งส่วนหนึ่งของงานวิจัยของ Grusec และคณะ พบว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุน
 มีการระบุเหตุการกระทำมาจากภายในมีการบริจาคมากกว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุน
 มีการระบุเหตุการกระทำมาจากภายนอก และมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบควบคุม นอกจากนี้
 งานวิจัยของ White and Burnham (1975 : 559-563) ที่ศึกษาในเด็กหญิงชั้นประถม
 ศึกษาปีที่ 4-5 จำนวน 192 คน โดยให้เด็กอยู่ภายใต้สภาพการณ์หลัก 2 สภาพการณ์ กล่าวคือ
 1) สภาพการณ์ตัวแบบบริจาคและพูดสนับสนุนการบริจาคอย่าง เฉพาะเจาะจงกับเด็กว่า "ตัวแบบ
 ต้องการจะให้เด็กแบ่งบัตรรางวัลที่ได้รับแต่ละครั้งให้กับเด็กยากจน" 2) สภาพการณ์ตัวแบบบริจาค
 และพูดสนับสนุนการบริจาคอย่างไม่เฉพาะเจาะจงกับเด็กว่า "หนูไม่จำเป็นต้องบริจาคบัตรรางวัล
 ให้กับเด็กยากจน นอกจากพวกหนูต้องการบริจาคเท่านั้น" และแต่ละสภาพการณ์หลักประกอบไปด้วย
 สภาพการณ์ย่อยอีก 2 สภาพการณ์ คือ 1) สภาพการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กบริจาคบัตรรางวัลตาม
 ลำพัง 2) สภาพการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กบริจาคบัตรรางวัลโดยมีผู้วิจัยอยู่ด้วย ดังนั้นเด็กแต่ละคน
 จะอยู่ภายใต้ 1 ใน 4 สภาพการณ์ดังกล่าวและส่วนหนึ่งของผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปิดโอกาสให้เด็ก
 อยู่ตามลำพังหรือมีผู้วิจัยอยู่ด้วยก็ตาม เด็กในสภาพการณ์ที่ตัวแบบบริจาคและพูดสนับสนุนการบริจาค

อย่างเฉพาะเจาะจง มีการบริการบุตรร่างวัลมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบบริการ และ
พูดสนับสนุนการบริการอย่างไม่เฉพาะเจาะจง

ถึงแม้ว่าผลการวิจัยในสัมมนา พบว่า การพูดของตัวแบบไม่สามารถที่จะทำให้เด็ก
กระทำการบริการได้ก็ตาม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าในสภาพสังคมที่เป็นจริงนั้น เด็กจะไม่
กระทำตามที่ผู้ใหญ่สั่งสอนเลย หากแต่ถ้า คำพูดที่เข้ามาใช้ในการสอนนั้นมีน้ำหนักเพียงพอ และ
มีการชี้แนะให้เด็กกระทำพฤติกรรมเอื้อเพื่อโดยบอกแก่เด็กโดยตรง มีเหตุผลและมีความกระจ่างชัด
เพียงพอที่จะให้เด็กเห็นคุณค่าของการกระทำ ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า เด็กมีแนวโน้มที่จะกระทำตาม
นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นอีกหลายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อเด็กที่จะกระทำตามคำพูดของตัวแบบ
ซึ่งจะนำมาอภิปรายในตอนถัดไป

2. การพูดของตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อการกระทำของเด็กได้นั้น ต้องขึ้นกับบุคลิกลักษณะ
ท่าทีของตัวแบบ ดังเช่นการศึกษาของ Yarrow, Scott and Waxler (1972 : 240-261)
ซึ่งพบว่าตัวแบบประเภทให้ความพึงพาและความอบอุ่นแก่เด็กสามารถทำให้เด็กมีการกระทำตามตัวแบบ
ได้ดี Yarrow และคณะ ได้ศึกษาในสถานที่รับเลี้ยงเด็กแห่งหนึ่ง โดยแบ่งให้เด็กอยู่ภายใต้
สภาพการณ์หลัก 2 สภาพการณ์ กล่าวคือ สภาพการณ์แรกเป็นสภาพการณ์ตัวแบบให้ความพึงพาและ
อบอุ่นแก่เด็กมาก สภาพการณ์ที่สองเป็นสภาพการณ์ตัวแบบให้ความพึงพาและอบอุ่นแก่เด็กน้อย เด็ก
ในสภาพการณ์ทั้งสองจะได้พบตัวแบบวันละ 30 นาที เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ จากนั้นตัว
แบบทั้งสองสภาพการณ์จะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือและเอื้อเพื่อผู้อื่นให้เด็กเห็น เช่น ช่วยเหลือ
ผู้บาดเจ็บ เป็นต้น หลังจากนั้นผู้ทดลองก็จัดสภาพการณ์ให้เด็กมีโอกาสเอื้อเพื่อผู้อื่นเช่นกัน เช่น
การช่วยเหลือของพี่ตักให้ ผลการวิจัยพบว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบให้ความพึงพาและให้ความ
อบอุ่นมาก แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อถึง 84% ส่วนเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบให้ความพึงพาและให้
ความอบอุ่นน้อยแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ 43% และผลของการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาเชิง
ธรรมชาติของ Baumrind (1973) ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กและพบว่า พ่อแม่ที่ให้ความ
อบอุ่นและเป็นที่พึ่งพาแก่เด็ก ตลอดจนมีการอบรมสั่งสอนแบบมีเหตุผล เด็กในสิ่งแวดล้อมเช่นนี้จะ
กระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีความเอื้อเพื่อพ่อแม่แบ่งปัน เสียสละและเป็นมิตรกับผู้อื่น
(Baumrind 1973, Cited by Grusec 1981 : 77)

นอกจากตัวแบบประเภทที่ให้ความอบอุ่นและพึ่งพาแก่เด็กแล้ว การแสดงออกถึงความ
รู้สึกที่ดีต่อการกระทำของตัวแบบ (Model Expressiveness) ก็มีอิทธิพลต่อการกระทำ
ตามตัวแบบเช่นกัน Bryan (1977) กล่าวว่าตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมบริการและแสดงถึงความ

รู้สึกที่ต่อการกระทำนั้น ตัวแบบประเภทนี้สามารถกระตุ้นความรู้สึกของเด็กให้คล้อยตามและเป็นเครื่องช่วยชี้ให้เห็น ว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี ควรแก่การกระทำ (Bryan 1977 : 238) นอกจากนี้งานวิจัยของ Midlarsky และ Bryan (1972) ซึ่งส่วนหนึ่งของงานวิจัยพบว่า เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมบริจาคและแสดงออกถึงความรู้สึกที่ต่อการบริจาคแสดงพฤติกรรมบริจาคมากที่สุดและมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมบริจาคแต่ไม่แสดงออกถึงความรู้สึกใด ๆ ทั้งสิ้น

ตัวแบบอีกประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กในการกระทำตามตัวแบบคือ ตัวแบบที่มีอำนาจ มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญ ซึ่ง Bandura กล่าวไว้ว่า ตัวแบบเหล่านี้เป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อผู้สังเกตในการที่จะให้ผู้สังเกตกระทำตามตัวแบบ (Bandura 1969 : 199, 1977 : 88) การกล่าวเช่นนี้เมื่อนำมาพิจารณาถึงชีวิตประจำวันของเด็ก ก็จะพบว่าบุคคลที่เด็กมีความใกล้ชิดมากที่สุด ได้แก่ บิดา มารดา และครู เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ล้วนมีอำนาจ มีความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น งานวิจัยของ Eisenberg-Berg and Geisker (1979 : 168-175) ได้ศึกษาในเด็กชายและเด็กหญิงที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จำนวน 83 คนภายใต้สภาพการณ์หลัก 2 สภาพการณ์ สภาพการณ์แรกเป็นสภาพการณ์ตัวแบบที่มีอำนาจมาก และเด็กรับทราบที่ตัวแบบจะมา เป็นครูใหญ่โรงเรียนของตนในเวลาต่อมาแสดงการบริจาคและพูดสนับสนุนการบริจาค สภาพการณ์ที่สองเป็นสภาพการณ์ตัวแบบมีอำนาจน้อยและเด็กรับทราบตัวแบบ เป็นครูใหญ่ของโรงเรียนอื่น แสดงการบริจาคและพูดสนับสนุนการบริจาค ดังนั้นเด็กแต่ละคนจะอยู่ในทั้งสองสภาพการณ์ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงพฤติกรรมบริจาค เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบมีอำนาจมากและเด็กรับทราบว่าจะเป็นครูใหญ่โรงเรียนของตนมีการบริจาคมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ตัวแบบมีอำนาจน้อยและเด็กรับทราบว่าเป็นครูใหญ่โรงเรียนอื่น

ในประเด็นที่ 2 นี้จะเห็นได้ว่าการพูดของตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อเด็กได้ดี ยังต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ อีกเช่น ตัวแบบนั้นต้องเป็นตัวแบบที่ให้ความพึงพาและความอบอุ่นแก่เด็กได้ มีการแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีในขณะที่แสดงพฤติกรรม หรือมีอำนาจต่อการกระทำของเด็ก เป็นต้น

ถ้านำองค์ประกอบมาใช้ในตัวแบบพูดสนับสนุนก็อาจจะทำให้พฤติกรรมเข้เพื่อเพิ่มเข้ เนื่องจากตัวแบบเหล่านี้เป็นตัวแบบที่มีความสามารถสูง มีความตั้งใจสูงและสามารถโน้มน้าวผู้สังเกตให้ปฏิบัติตามคำพูดของตัวแบบได้ดี

3. โดยทั่วไป พ่อแม่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดต่อ การกระทำของเด็กมากที่สุด และยังเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมเด็กได้ดีกว่าบุคคลอื่น ๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ก็จะพบว่า การสอนของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของเด็ก กล่าวคือ การสอนของพ่อแม่มักจะเกิดขึ้นหลังการกระทำของเด็กและชี้แจงให้เด็กเห็นว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่ให้ผลดี หรือการกระทำใดที่ให้ผลเสียแก่เด็ก การสอนเช่นนี้ทำให้เด็กตระหนักชัดถึงคุณค่าของการกระทำและเกิดแรงสูงใจในการกระทำพฤติกรรมนั้น และเมื่อนำการสอนโดยวาจาของพ่อแม่มาเปรียบกับการสอนโดยวาจาของตัวแบบ ก็จะพบว่า มีความแตกต่างกัน เนื่องจากตัวแบบเป็นเสมือนบุคคลอื่นในชีวิตเด็ก เด็กไม่รู้จักและคุ้นเคยมาก่อน ตลอดจนตัวแบบไม่มีอำนาจที่จะให้ครูและโทษแก่เด็ก มูลเหตุเหล่านี้จึงทำให้เด็กไม่มีความเชื่อถือในตัวแบบ ดังนั้นการสอนโดยกล่าวว่าพฤติกรรมบริจาคเป็นพฤติกรรมที่สังคมให้คุณค่า เป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ควรแก่การนำไปปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียวคงไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำให้พฤติกรรมบริจาคเพิ่มขึ้นและในบางครั้งการสอนด้วยวาจาโดยไม่มีกรกระทำให้เด็กดู เด็กอาจเกิดความสงสัยได้ว่า ในสภาพการณ์จริง ๆ ตัวแบบอาจจะไม่บริจาคก็ได้ ความสงสัยในการกระทำของตัวแบบจึงทำให้เด็กละเลยในสิ่งที่ตัวแบบพูดสนับสนุนหรือชี้แนะให้กระทำ (Staub 1979 : 170-171) นอกจากนี้ในการสอนด้วยวาจาถ้าไม่ระมัดระวังการใช้คำพูดในการพูดสนับสนุนหรือชักชวนให้บริจาคอาจทำให้เด็กเกิดปฏิกิริยาทางจิต ดังได้กล่าวมาแล้วในการอภิปรายลุ่มมติฐานที่ 3

4. การที่เด็กในล่องสภาพการณ์บริจาคบัตรรางวัลจำนวนไม่แตกต่างกัน อาจพิจารณาได้ว่าในชีวิตประจำวันเด็กอาจจะได้ยินแต่การสอนโดยวาจาให้รู้ถึงการกระทำที่ดี ที่ถูก และสังคมให้คุณค่าอยู่เป็นประจำ จนกระทั่งเด็กเกิดความเคยชินและไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Staub 1978 : 207) ดังนั้นเมื่อเด็กได้ยินตัวแบบพูดสนับสนุนด้วยประโยคสั้น ๆ และเวลาในการเล่นตัวแบบในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เช่นเดียวกัน จึงทำให้เกิดในสภาพการณ์ตัวแบบพูดสนับสนุนการเข้เพื่อเพียงอย่างเดียวคงไม่เห็นความสำคัญของการบริจาค และละเลยในสิ่งที่ตัวแบบพูดสนับสนุนการบริจาคจึงไม่นำไปปฏิบัติตาม

บิณฑิยที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้เด็กในสภาพการณ์ตัวแบบพูดส่นับส่นุนการ เอื้อเพื่อเพียงอย่าง เดียวแสดงพฤติกรรม เอื้อเพื่อไม่แตกต่างไปจากเด็กในสภาพการณ์ควบคุม

เมื่อสรุปผลรวมของการวิจัยครั้งนี้ กล่าวได้ว่าการกระทำของตัวแบบมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าการพูดของตัวแบบ ซึ่งผลการวิจัย เช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศหลายชิ้น ดังนั้นวิธีทางหนึ่งที่จะปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อเพื่อขึ้นในสังคมก็คือ การที่บุคคลในสังคมต่างประพฤติกรรมแต่สิ่งที่ตั้งงาม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนในสังคมที่จะจดจำและนำไปปฏิบัติตาม ๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย